

This is a self-archived version of an original article. This version may differ from the original in pagination and typographic details.

Author(s): Rantakallio, Inka; Westinen, Elina

Title: Johdanto : Hiphop-kulttuurin tutkimus ja opetus Suomessa

Year: 2022

Version: Published version

Copyright: © Suomen etnomusikologinen seura, 2022

Rights: In Copyright

Rights url: <http://rightsstatements.org/page/InC/1.0/?language=en>

Please cite the original version:

Rantakallio, I., & Westinen, E. (2022). Johdanto : Hiphop-kulttuurin tutkimus ja opetus Suomessa. *Musiikin suunta : musiikintutkimuksen aikakauslehti*, 44(2).
<https://musiikinsuunta.fi/2022/02/johdanto-hiphop-kulttuurin-tutkimus-ja-opetus-suomessa/>

24.10.2022 • 2/2022, 44.VUOSIKERTA

Johdanto: Hiphop-kulttuurin tutkimus ja opetus Suomessa

Inka Rantakallio on Suomen Akatemian tutkijatohtori musiikkitieteessä Helsingin yliopistossa. Hän on jäsen Hiphop Suomessa: Suuntaukset ja sukupolvet -tutkimusverkoston johtoryhmässä sekä tutkimusyhdistys Suoni ry:n hallituksessa. ORCID 0000-0001-5409-7635.

Elina Westinen on tutkijatohtori ERC-hankkeessa MUSICONNECT Musiikin, taiteen ja kulttuurin tutkimuksen laitoksella Jyväskylän yliopistossa. Hän on Hiphop Suomessa -tutkimusverkoston johtoryhmän puheenjohtaja ja Suomen etnomusikologisen seuran hallituksen jäsen. ORCID 0000-0002-1071-8871.

Innovatiivisuudestaan ja ilmaisuvoimastaan tunnettu hiphop-kulttuuri on syntynyt alunperin Yhdysvalloissa New Yorkin kaupunginosissa 1970-luvulla köyhän työväenluokan, etenkin afrikkalaisamerikkalaisten, afrikkalaiskaribialaisten ja latinonuorten parissa (mm. Rose 1994). Suomalaisen hiphop-kulttuurin synty ajoittuu 1980-luvun alkupuolelle. Tuolloin yhdysvaltalainen hiphop alkoi levitä etenkin elokuvamuodossa (mm. *Beat Street*, *Wild Style*) sekä radion ja television kautta ympäri maailman ja sai myös kourallisen suomalaisia teinejä ja nuoria aikuisia innostumaan breikkausta (eng. *breakdance*), graffiti-maalausta, dj-toimintaa sekä räppäämistä sisältävästä alakulttuurista. (Sykäri ym. 2019: 7–8.) Nämä hiphopin niin sanotut neljä elementtiä alkoivat eriytyä toisistaan ajan myötä ja näkyvimpään rooliin nousi rap-musiikki eli biitin päälle rytmikkäästi riimitelty puhelaulu.

Suomessa paikalliset rap-kokeilut tapahtuivat aluksi englannin kielellä, mutta vuosituhannen vaihteessa pääkieleksi vakiintui suomi. Tuolloin suomirap alkoi myös

ensimmäistä kertaa nousta koko kansan tietoisuuteen Fintelligensin, Seremoniamestarin sekä muiden paikallisten yhtyeiden ja artistien myötä ympäri Suomen. 2010-luvulla suomiräpistä tuli näillä näkymin pysyvästi populaarimusiikkia, kun artistit Cheekistä Sini Sabotageen valloittivat myynti- ja striimauslistojen kärjet sekä vakiintuivat osaksi televisioviihdettä ja päälavoja. (Ks. Sykäri ym. 2019.)

Suomiräpin menestystarina on näkynyt myös yliopistoissa kasvavana kiinnostuksena niin opiskelijoiden kuin tutkijoiden ja opettajienkin joukossa. Ensimmäiset suomalaista hiphop-kulttuuria koskevat opinnäytteet ja tutkimusselvitykset tehtiin nuorisotutkimuksen parissa jo 1990-luvulla (mm. Lähteenmaa 1991; Isomursu 1995), ja vuosituhanen vaihteesta alkaen etenkin suomirap on vakiintunut opinnäytteiden aiheeksi. Ensimmäiset suomiräppiin keskittyvät väitöskirjat valmistuivat 2010-luvulla (Westinen 2014; Rantakallio 2019) ja useita on tekeillä muun muassa folkloristiikassa, kielitieteissä ja kirjallisuudessa. Myös esimerkiksi suomalaista graffitikulttuuria on käsitelty väitöskirjatasolla (Fransberg 2021). Lisätietoa Suomessa tehdystä hiphop-tutkimuksesta löytyy Nuorisotutkimusverkoston alaisen Hiphop Suomessa: Suuntaukset ja sukupolvet -tutkimusverkoston [verkkosivuilta](#), jonne verkosto kokoaa listaa opinnäytteistä vertaisarvioituihin artikkeleihin ja tietokirjoihin. Verkosto järjestää myös vuosittain syksyllä seminaarin Suomessa toimiville hiphop-tutkijoille, opiskelijoille sekä kulttuurin toimijoille.

Idea opiskelijaesseiden erikoisnumerosta syntyi kahden, tiettävästi ensimmäisten kokonaan suomalaiselle rap-musiikille omistetun yliopistoluentokurssin tiimoilta. Musiikintutkija Inka Rantakallio piti Helsingin yliopiston musiikkitieteessä syksyllä 2020 kurssin ”Suomalainen hiphop-musiikki” ja heti seuraavana keväänä 2021 sosiolingvisti ja kulttuurintutkija Elina Westinen piti Jyväskylän yliopistossa Musiikin, taiteen ja kulttuurin tutkimuksen laitoksella kurssin ”Suomalainen hiphop-kulttuuri”. Molemmat kurssit olivat hyvin suosittuja ja niille toivottiin välittömästi jatkoa. Westinen opettaa keväällä 2023 kurssinsa jo kolmatta kertaa, Rantakallio toistamiseen. Kurseilla on käsitelty muun muassa paikallisen ja globaalin suhdetta, identiteettejä, diskursseja, rodullistamista, (anti)rasismia ja naisten roolia kulttuurissa. Kurseilla on vierailut myös kulttuurin toimijoita, kuten rap-artistejä, tuottajia ja DJ:itä syventämässä opittua käytännön näkökulmasta ja tarjoamassa sisäpiirin tietoa kulttuurista. Lisäksi Helsingin yliopistossa sosiolingvisti ja kulttuurintutkija Dragana Cvetanović on opettanut kurseja Itä-Euroopan, Venäjän ja Balkanin alueen hiphopista, ja yksi tämän erikoisnumeron essee (Mäkäräinen) on niiden satoa.

Näiden ohella Rantakallio on pitänyt yksittäisiä luentoja sekä hiphop-kulttuuriin ja rap-musiikkiin keskittyneet englanninkieliset kurssit Turun yliopiston musiikkitieteessä vuosina 2014 ja 2017. Antti-Ville Kärjä piti yhteistyössä räppäri Palefacen (oik. Karri Miettinen) kanssa samaisessa yliopistossa rap-lyriikasta luovan kirjoittamisen ja musiikkitieteen yhteiskurssin vuonna 2010. Helsingin yliopistossa teologi Ilkka Lindstedt on opettanut kurssin hiphopista ja Islamista ja folkloristi Venla Sykäri on pitänyt yksittäisiä luentoja etenkin suomiräpin freestyle- eli improvisointikulttuurista. Westisellä on puolestaan aiemmin ollut hiphop-aiheisia luentoja lukuisilla kielten laitoksen kursseilla Jyväskylän yliopistossa. Myös muissa yliopistoissa hiphop on ollut osa eri oppiaineiden kurssisisältöä.

Hiphop-tutkimuksen hyödyntäminen ja hiphopin käyttö opetuksessa perustuu ajatukseen, että hiphopilla on yhteiskunnallista, historiallista ja kulttuurista merkitystä. Sen kautta voidaan havainnollistaa muun muassa erilaisia diskursseja, identiteettejä, maailmankatsomuksia ja monikielisyyttä sekä opettaa hiphop-kulttuurin elementtejä ja niihin usein kiinteästi liittyvää yhdenvertaisuuteen ja vertaisoppimiseen perustuvaa filosofiaa. Lisäksi hiphop-kulttuuri on läpi historiansa käsitellyt erilaisia yhteiskunnallisia tapahtumia ja epäkohtia, kuten rasismia ja päihdeongelmia, mikä tekee taidemuodosta merkittävän niin humanistisille kuin yhteiskuntatieteille.

Hiphop-tutkimus on monitieteistä ja sen opetusta voidaan toteuttaa eri aloilla. Tärkeänä osana sekä tutkimusta että opetusta on yhteistyö hiphop-toimijoiden, ns. kentän kanssa. Opetuksessa ja edellä mainituilla kursseilla olennaisessa roolissa ovat olleet myös kulttuurin sisäpiiriläisten vierailuluennot. Tutkimuksen ja kentän näkökulmat täydentävät toisiaan. Tätä toimintaa kuvaa hyvin edesmenneen kirjailija-toimittaja James G. Spadyn (1991) kehittämä ja myös antropologi H. Samy Alimin tunnetuksi tekemä termi *hiphopography*. Alimin (2006: 969) mukaan se voidaan käsittää lähestymistapana, joka yhdistää etnografisia, biografisia sekä suullisen ja sosiaalishistorian menetelmiä. Hiphop-kulttuurin ja -yhteisöjen tutkiminen heidän omista lähtökohdistaan on olennaista, sillä kulttuurin tekijöiden arvot, estetiikka, ajatukset, tarinat ja tulkinnat luovat pohjan tutkimukselle. Näin ollen hiphop ymmärretään tuotteen sijaan elävänä prosessina.

Tutkimuksemme ja opetuksemme voidaan nähdä esimerkkinä hiphopografiasta, sillä olemme seuranneet hiphop-kenttää vuosien ajan niin keikoilla, festivaaleilla kuin sosiaalisessa mediassakin ja haastatelleet sekä toimineet yhteistyössä eri toimijoiden kanssa. Rantakallio on toiminut tutkimuksensa ohella hiphoppiin erikoistuneena

musiikkitoimittajana (esimerkiksi Bassoradio) sekä DJ:nä, mikä on näkynyt hänen tutkimuksessaan muun muassa yleistajuisina, yhteistyönä toteutettuina podcast- ja kirjajulkaisuina (Rantakallio & Strand 2021a; Rantakallio & Strand 2021b). Myös Westinen kirjoittaa parhaillaan laajalle yleisölle suunnattua kirjaa, jossa kuullaan yli 30 mustaa, ruskeaa sekä romani- ja saamelaisvähemmistöihin kuuluvaa rap-artistia (tulossa 2023).

Hiphop-kulttuurin kehossa Yhdysvalloissa ensimmäinen hiphop-aiheinen yliopistokurssi pidettiin jo vuonna 1991 Howardin yliopistossa Washington D.C.:ssä (Harmanci 2007). Viime vuosina hiphop-kursseja on voinut opiskella myös monissa eurooppalaisissa yliopistoissa eri laitoksilla, esimerkiksi Bristolin yliopistossa, Pariisin yliopistoissa sekä Dortmundin teknillisessä yliopistossa. Yhdysvalloissa hiphop-tutkimuksen ensiaskeleet otettiin jo hiphop-kulttuurin muotoutuessa 1970- ja 1980-luvuilla, kun muun muassa suullisen perinnön tutkimuksen sekä afrikkalaisamerikkalaisen kulttuurin ja historian tutkimuksen (*Africana studies, Black studies*) parissa kiinnostuttiin hiphopin kulttuurisesta ja yhteiskunnallisesta merkityksestä (Sykäre ym. 2019: 15–16). Yksi varhaisimmista hiphop-tutkimuksen merkkiteoksista on Tricia Rosen *Black Noise: Rap Music and Black Culture in Contemporary America* (1994), johon viitataan runsaasti yhä nykypäivänä niin opetuksessa kuin tutkimuksessa. Euroopassa ja muualla hiphop-tutkimus kehittyi hieman myöhemmin, heijastellen prosessia, jossa Yhdysvalloista maailmalle levinnyt hiphop-kulttuuri omaksuttiin ja muokattiin paikallisiksi, omaleimaisiksi alakulttuureiksi. Esimerkiksi ensimmäinen globaalia hiphoppia käsittelevä antologia julkaistiin 2001 (Mitchell 2001) ja niin ikään eurooppalaisia antologioita alettiin julkaista 2000- ja 2010-luvuilla (mm. Krogh & Pedersen 2008; Nietzsche & Grünzweig 2013). Nykyään esimerkiksi eurooppalaiset tutkijat voivat tavata toisiaan jokavuotisessa European Hip-Hop Studies -verkoston (perustettu 2018) konferenssissa.

Tässä erikoisnumerossa keskiössä on hiphopin humanistinen ja yhteiskuntatieteellinen tutkimus, mutta nykyään hiphoppia voi opiskella myös praktiikkana. Sen lisäksi, että hiphop-kulttuuria opetetaan nykyään yliopistoissa, sen eri elementtejä opetetaan myös ammattikorkeakouluissa. Hiphop-tanssi on pitkään ollut taiteen ja tanssin korkeakouluopetuksessa marginaalissa, kuten koreografi Sonya Lindfors (2021: 123) kuvaa omaa kokemustaan tanssitaiteen koulutuksessa: "Koulutuksen ideologiassa tehtiin selkeitä rajanvetoja, mikä on taidetta, mikä kulttuuria [...]. Hiphoppia ei nähty akateemisena [...] [eikä] sen valtavaa kulttuurista merkitystä tunnustettu".

Asenneilmasto on kuitenkin vähitellen muuttumassa. Esimerkiksi Taideyliopiston Teatterikorkeakoulussa tanssinopettajana toimii (entinen läänintaiteilija) Julian Owusu. Myös Oulun ammattikorkeakoulussa on opetettu hiphoppia tanssinopettajakoulutuksen sivuainekurssina. Syksystä 2021 alkaen Jyväskylän ammattiopisto Gradiassa on voinut suorittaa hiphop-muusikon opinnot osana musiikkialan perustutkintoa ensimmäisenä Suomessa. Vuotta aiemmin käynnistyi Korpilahden Alkio-kansanopistolla hiphop-linja, jonka opinnoissa perehdytään lukuvuoden ajan eri elementteihin alan ammattilaisten johdolla. Erilaisia rap- ja hiphop-työpajoja on myös järjestetty jo vuosikausia. Käytännön opetusta, muun muassa nuorisotaloilla, ovat antaneet esimerkiksi Notkea Rotta, Shaka Kampara ja Rauhatäti.

Tämä erikoisnumero koostuu seitsemästä opiskelijaesseestä, jotka ovat olleet kurssien lopputöitä edellä mainituilla Jyväskylän ja Helsingin yliopistoissa järjestetyillä kursseilla. Esseet valikoituivat tähän julkaisuun niiden laadun, ajankohtaisuuden ja yhteiskunnallisesti merkittävien teemojen takia.

Saamelaisten yhteiskunnallinen, kielellinen ja kulttuurinen asema on aiheena polttavan ajankohtainen Suomessa, kuten ovat myös käynnissä oleva ilmastokatastrofi ja sen taustalla oleva kestävämmäksi muodostunut luontosuhteemme. Perttu Kesäniemi yhdistää aiheet esseessään, jossa hän lähilukee rap-muusikko Áilu Vallen pohjoissaamenkielisen kappaleen ”Suga suga” (2019) sanoituksia ja soivaa ainesta sekä tämän albumia *Viidon Sieiddit* esimerkkeinä ympäristö- ja yhteiskuntakriittisestä ekoräpistä.

Yhteiskunta- ja kapitalismikritiikki ovat keskeisessä roolissa myös jyväskyläläisen artisti-DJ-tuottaja Soul Valpion kappaleessa ”Ajan Hermolla” (2022), jota Katri Rahikkala analysoi esimerkkinä tiedostavasta räpistä. Hän hyödyntää esseessään erityisesti psykokaapitalismin ja lyriikan käsitteitä sekä affektiteoriaa analysoidessaan kappaleen sanomaa ja miten yksilöt ja yhteiskunta voivat nykyisessä maailmantilanteessa huonosti mutta pystyvät kuitenkin vielä muuttamaan suuntaa.

Jyväskylän rikasta hiphop-kulttuuria edustaa niin ikään rap-artisti Rehtori, jonka kappaletta ”Matti” (2021) Katri-Maija Heikkinen lähilukee esseessään. Heikkinen tuo ilmi, miten keskeinen rooli paikallisuudella ja kotiseutuidentiteetillä on hiphop-kulttuurissa sekä toisaalta miten tiettyyn hahmoon, kappaleen tapauksessa

edusmenneeseen jyvaskyläläiseen mäkihyppääjään Matti Nykäseen, voidaan kiinnittää lukuisia symbolisia ja affektiivisiä merkityksiä.

Räpin välittämällä representaatioilla – ja niiden purkamisella – on erityistä merkitystä nykypäivänä, kun räp on sekä paikallisesti että maailmanlaajuisesti suosituinta nuorisomusiikkia. Jonna Maahi käsittelee esseessään kahta helsinkiläisen räppäriin Adikian kappaletta, ”Paha narttu” (2017) ja ”Wuornos” (2019), naiseuden, vallan ja kuulumisen sekä kuulumattomuuden teemojen kautta. Teokset nostavat esille räppäävien naisten marginalisoidun roolin suomalaisella hiphop-kentällä, kääntävät sukupuoliroolit ylösalaisin ja tekevät näin tilaa uudelle toimijuudelle.

Myös Aliisa Rajalan essee keskittyy valta-asetelmien rakentumiseen ja niiden kritisointiin. Hän analysoi esseessään rap-artisti Sexmanen kappaletta ”Etkö sä nää” (2021) rodullistetun toiseuden ja arkielämän rasismien näkökulmista. Omaelämäkerrallisessa kappaleessa tuodaan esille, miten henkilökohtainen voi olla poliittista, ja rakennetaan kuvaa rasismien vahingollisuudesta yhä verrattain valkoisessa Suomessa.

Jere Javaruksen essee puolestaan käsittelee valkoisuuden ja räpin sekä huumorin ja autenttisuuden monimutkaista suhdetta. Komediaduo Justimuksen parodioimat ”gangsta-räppärit” luovat kappaleessaan ”Fuck the Police” (2014) katu-uskottavuutta erilaisten normien ja vaatimusten ristitulella, orientoituen sekä Yhdysvaltojen sosiokulttuuriseen kontekstiin että suomalaiseen hyvinvointiyhteiskuntaan.

Erikoisnumeron päättää Toni Mäkäräisen essee, joka käsittelee venäläistä räppiä ja räppäreitä, jotka ovat kritisoineet Venäjän hyökkäystä Ukrainaan (helmikuussa 2022) tai jotka ovat muuten ottaneet kantaa Venäjän poliittiseen ja yhteiskunnalliseen tilanteeseen. Essee osoittaa, miten tärkeässä roolissa räppärit katujen intellektuelleina ovat noustessaan Putinin fasistista hirmu- ja mielivaltaa sekä sensuuria vastaan.

Me erikoisnumeron toimittajat kiitämme lämpimästi kaikkia kirjoittajia heidän innokkuudestaan kehittää kurssiessettään tähän erikoisnumeroon. Lisäksi haluamme kiittää Dragana Cvetanovićia avusta tämän erikoisnumeron ideoinnissa sekä esseiden ensimmäisten versioiden kommentoinnissa. Meidän toimittajien nimet ovat yllä aakkosjärjestyksessä, toimitustyön suhteen työpanoksemme on ollut yhtä suuri.

Omistamme tämän erikoisnumeron kaikille nykyisille ja tuleville hiphopin tutkijoille ja toimijoille. Toivomme monitieteiselle hiphop-tutkimukselle ja -opetukselle inspiroivaa

jatkoa ja rikasta tulevaisuutta.

Lähteet

Alim, H. Samy. 2006. "The Natti ain't no punk city': Emic views of hip hop cultures." *Callaloo* 29 (3): 969–990.

Fransberg, Malin 2021. *Helsinki Graffiti Subculture. Meanings of Control and Gender in the Aftermath of Zero Tolerance*. Väitöskirja. Tampere University Dissertations 398. Tampereen yliopisto.

Harmanci, Reyhan 2007. Academic Hip-Hop? Yes, Yes Y'all. *SF Gate*. 5.3.2007. <https://www.sfgate.com/entertainment/article/ACADEMIC-HIP-HOP-YES-YES-Y-ALL-2613595.php> (tarkistettu 30.8.2022).

Isomursu, Anne 1995. Uusi graffitikulttuuri Helsinginseudulla vuosina 1984–1994. Painamaton pro gradu. Folkloristiikan laitos, Helsingin yliopisto.

Krogh, Mads & Birgitte Stougaard Pedersen (toim.) 2008. *Hiphop i Skandinavien*. Århus: Aarhus Universitetsforslag.

Lindfors, Sonya 2021. "Kuulumisesta ja kuulumattomuudesta – Tanssi, mustuus ja hiphop-kulttuuri". *Kuka kuuluu? Kirjoituksia hiphopista ja feminismistä*. Toim. Inka Rantakallio ja Heini Strand. Helsinki: Kosmos, 111–132.

Lähteenmaa, Jaana 1991. *Hip-hoppareita, lähiöläisiä ja kultturelleja: nuorisoryhmistä 80-luvun lopun Helsingissä*. Helsinki: Helsingin kaupungin nuorisoasiainkeskus.

Mitchell, Tony (toim.) 2001. *Global Noise: Rap and Hip-Hop Outside the USA*. Middletown, Conn.: Wesleyan U.P.

Nitzsche, Sina A. & Walter Grünzweig (toim.) 2013. *Hip-Hop in Europe*. Zürich/Berlin: LIT Verlag.

Rantakallio, Inka 2019. *New Spirituality, Atheism, and Authenticity in Finnish Underground Rap*. Annales Universitatis Turkuensis. Väitöskirja. Turku: Turun yliopisto.

Rantakallio, Inka & Strand, Heini (toim.) 2021a. *Kuka kuuluu? Kirjoituksia hiphopista ja feminismistä*. Helsinki: Kosmos.

Rantakallio, Inka & Strand, Heini 2021b. Hiphopin salatut stoorit. *Yle Areena* 11.1.2021. <https://areena.yle.fi/audio/1-50725446> (tarkistettu 30.8.2022).

Rose, Tricia 1994. *Black Noise: Rap Music and Black Culture in Contemporary America*. Hanover (N.H.): Wesleyan University Press.

Spady, James G. 1991. "Grandmaster Caz and hiphopography of the Bronx." *Nation conscious rap: The hip hop vision*. Toim. James G. Spady & Joseph D. Eure. New York, NY: PC International Press, xi–xxxii.

Sykäri, Venla & Inka Rantakallio & Elina Westinen & Dragana Cvetanović 2019. "Johdanto: Hiphop Suomessa 35 vuotta". *Hiphop Suomessa. Puheenvuoroja tutkijoilta ja tekijöiltä*. Toim. Venla Sykäri, Inka Rantakallio, Elina Westinen & Dragana Cvetanović. Helsinki: Nuorisotutkimusseura, 7–32.

Westinen, Elina 2014. *The Discursive Construction of Authenticity. Resources, Scales and Polycentricity in Finnish Hip Hop Culture*. Väitöskirja. Jyväskylän yliopisto.

Westinen, Elina tulossa 2023. *Aina ollu tääl. Suomiräp 4.0*. Helsinki: Johnny Kniga.

Musiikin suunta © 2022

Suomen Etnomusikologinen Seura

ISSN 2489-219X

Sivuston mahdollistaa Ghost